

Bruksela, dnia 2.10.2015 r.
COM(2015) 478 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

**PRZEGLĄD ŚRÓDOKRESOWY UNIJNEJ STRATEGII OCHRONY
RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ NA OKRES DO 2020 R.**

{SWD(2015) 187 final}

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

PRZEGLĄD ŚRÓDOKRESOWY UNIJNEJ STRATEGII OCHRONY RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ NA OKRES DO 2020 R.

1. WPROWADZENIE

Różnorodność biologiczna – niepowtarzalne bogactwo życia na naszej planecie – stanowi podstawę naszej gospodarki i naszego dobrostanu. Zapewnia nam czyste powietrze i wodę, pożywienie, materiały i lekarstwa, zdrowie i rekreację; wspiera zapyłanie i żyzność gleby, reguluje klimat i chroni nas przed ekstremalnymi warunkami pogodowymi.

Nigdy w całej historii ludzkości zmiany w ekosystemach będące skutkiem działalności człowieka i wymieranie gatunków nie zachodziły jednak tak szybko jak w ciągu ostatnich 50 lat¹. Utrata różnorodności biologicznej stanowi jeden z podstawowych poziomów krytycznych dla planety², który ludzie już przekroczyli. W połączeniu ze zmianą klimatu powoduje ona wzrost ryzyka, że nastąpią nieodwracalne zmiany, oraz osłabia wzrost gospodarczy i odporność społeczeństw w obliczu nowych wyzwań. Światowe Forum Ekonomiczne wymieniło „utrata różnorodności biologicznej i załamanie się ekosystemu” wśród 10 największych globalnych zagrożeń w 2015 r.³.

Unijny poziom odniesienia w zakresie różnorodności biologicznej z 2010 r.⁴ wskazywał, że do 25 % europejskich gatunków zwierząt jest zagrożonych wymarciem, a 65 % siedlisk o unijnym znaczeniu znajduje się w niewłaściwym stanie ochrony głównie wskutek działań człowieka. Podstawowe usługi ekosystemowe ulegają ciągłemu pogorszeniu.

W odpowiedzi na tę sytuację Komisja Europejska przyjęła w 2011 r. unijną strategię ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.⁵, której przewodni cel określony przez szefów państw i rządów to **„powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji funkcji ekosystemu do 2020 r., przywrócenie ekosystemów w możliwie największym stopniu, a także zwiększenie wkładu UE w zapobieganie utracie różnorodności biologicznej na świecie”**. Strategia ta stanowi integralną część strategii „Europa 2020”⁶ i 7. unijnego programu działań w zakresie środowiska⁷. W ramach strategii realizowane są zobowiązania UE wynikające z Konwencji o różnorodności biologicznej. Strategię zbudowano wokół sześciu celów, z których każdy obejmuje szereg działań.

Niniejszy przegląd śródkresowy zawiera podsumowanie postępów poczynionych we wdrażaniu unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej w stosunku do poziomu odniesienia z 2010 r. Ma on dostarczyć decydentom informacji o obszarach, w których należy dołożyć większych starań, aby osiągnąć unijne cele w zakresie ochrony różnorodności biologicznej do 2020 r.

¹ <http://advances.sciencemag.org/content/1/5/e1400253.full>.

² <http://www.sciencemag.org/content/347/6223/1259855.full>.

³ <http://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2015>.

⁴ <http://www.eea.europa.eu/publications/eu-2010-biodiversity-baseline>.

⁵ COM(2011)244 final.

⁶ COM(2010) 2020 final.

⁷ Decyzja nr 1386/2013/UE.

1. Koszty społeczno-gospodarcze nieosiągnięcia celów unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej

Szacuje się, że koszt alternatywny nieosiągnięcia przewodniego celu UE w zakresie różnorodności biologicznej do 2020 r. wyniesie do 50 mld EUR rocznie.⁸ Co szóste miejsce pracy w UE jest w pewnym stopniu zależne od środowiska naturalnego⁹. Samą wartość zapylania roślin przez owady oszacowano w UE na kwotę 15 mld EUR rocznie. Koszty utrzymania unijnej sieci Natura 2000, wynoszące ok. 5,8 mld EUR rocznie, stanowią jedynie ułamek korzyści gospodarczych, jakie przynosi sieć za pośrednictwem takich usług jak składowanie dwutlenku węgla, ograniczanie ryzyka powodzi, oczyszczanie wody, zapylanie roślin i ochrona ryb, wartych łącznie 200–300 mld EUR rocznie. Odbudowa ekosystemów i zielonej infrastruktury może przyczynić się do poprawy jakości powietrza i wody oraz lepszej kontroli przeciwpowodziowej, redukcji hałasu, może zachęcić do rekreacji i promować rozwój zielonych przedsiębiorstw. Jedną z praktyk rolnośrodowiskowych wspierających różnorodność biologiczną jest rolnictwo ekologiczne – sektor ten, charakteryzujący się wzrostem zatrudnienia i przyciągający młodych pracowników, zapewnia o 10-20 % więcej miejsc pracy w stosunku do powierzchni gruntów niż konwencjonalne gospodarstwa rolne i tworzy wartość dodaną dla produktów rolnych. Utrzymywanie zdrowych siedlisk morskich i zrównoważonych stad ryb ma zasadnicze znaczenie dla zachowania długotrwałej rentowności sektora rybołówstwa. Zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych ma istotny wymiar gospodarczy, gdyż powodują one szkody o wartości co najmniej 12 mld EUR rocznie w sektorach UE. Bierność polityczna i brak skuteczności w powstrzymywaniu utraty globalnej różnorodności biologicznej mogą powodować roczne straty w usługach ekosystemowych na poziomie 7 % światowego PKB¹⁰, czego skutki najbardziej odczuwają kraje najbiedniejsze i ubodzy mieszkańcy obszarów wiejskich¹¹.

2. Uwaga dotycząca metodyki

W ocenie postępów zawartej w przeglądzie śródkresowym bierze się pod uwagę definicję poszczególnych celów. **Przewodni cel** sformułowano w postaci pożądanego stanu różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych w UE do 2020 r. Postępy w realizacji tego celu na etapie przeglądu śródkresowego oceniono zarówno pod względem stanu, jak i tendencji. **Sześć celów operacyjnych** zawiera elementy związane z polityką i związane ze stanem. Dla każdego z tych celów ocena przedstawia: (i) sytuację na etapie przeglądu śródkresowego; (ii) podjęte działania; oraz (iii) braki i dalsze wysiłki niezbędne do osiągnięcia celu do 2020 r.

Przegląd śródkresowy opiera się na najlepszych dostępnych informacjach pochodzących z szerokiego zakresu źródeł, które podsumowano w powiązanym dokumencie roboczym¹². Tendencje w zakresie

⁸ http://ec.europa.eu/environment/enveco/economics_policy/pdf/report_sept2011.pdf.

⁹ <http://www.teebweb.org/>.

¹⁰ http://ec.europa.eu/environment/enveco/biodiversity/pdf/ieep_alterra_report.pdf.

¹¹ http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/pdf/teeb_report.pdf.

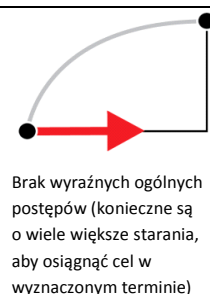
¹² SWD(2015) 187.

stanu siedlisk i gatunków o unijnym znaczeniu przygotowano na podstawie danych zgłoszonych zgodnie z dyrektywami siedliskowymi (lata 2007–2012 w stosunku do lat 2001–2006¹³).

2. PODSUMOWANIE POSTĘPÓW OD 2011 R.

Przewodni cel: Powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej i degradacji usług ekosystemowych w UE do 2020 r. oraz przywrócenie ich w możliwie największym stopniu, a także zwiększenie wkładu UE w zapobieganie utracie różnorodności biologicznej na świecie.

Ogólnie rzecz ujmując, utrata różnorodności biologicznej i degradacja usług ekosystemowych w UE – względem poziomu odniesienia w zakresie różnorodności biologicznej w UE z 2010 r. – trwają nieprzerwanie, co potwierdzono w publikacji „Środowisko Europy 2015 – Stan i prognozy: synteza”¹⁴. Tendencje te są zgodne z tendencjami globalnymi i będą miały poważny wpływ na zdolność różnorodności biologicznej do zaspokajania potrzeb człowieka w przyszłości. Chociaż wiele sukcesów odniesionych na szczeblu lokalnym wskazuje na to, że działania podejmowane w terenie przynoszą pozytywne efekty, należy zwiększyć skalę takich przykładów, aby uzyskać wymierny wpływ na ogólne negatywne tendencje.



Od ostatniego okresu sprawozdawczego nieco wzrosła liczba gatunków i siedlisk o unijnym znaczeniu wykazujących bezpieczny/właściwy lub lepszy stan ochrony. Wydaje się, że populacje niektórych pospolitych ptaków stabilizują się, lecz inne gatunki zależne od delikatnych ekosystemów słodkowodnych, przybrzeżnych i rolnych wciąż zmniejszają swoją liczebność; 70 % gatunków UE jest zagrożonych utratą siedlisk. Chociaż niektóre usługi ekosystemowe (szczególnie zaopatrywanie) wykazują tendencję wzrostową, w przypadku innych, takich jak zapylanie, tendencja jest malejąca.

Główne zagrożenia dla różnorodności biologicznej – utrata siedlisk (w szczególności wskutek niekontrolowanego rozrastania się miast, intensyfikacji rolnictwa, porzucania gruntów i intensywnej gospodarki leśnej), zanieczyszczenie, nadmierna eksploatacja (w szczególności w zakresie rybołówstwa), inwazyjne gatunki obce i zmiana klimatu – wciąż wywierają presję, powodując utratę gatunków i siedlisk oraz skutkując degradacją ekosystemu i osłabiając jego odporność¹⁵. Ślad UE-28 wciąż dwukrotnie przekracza jej biologiczny potencjał¹⁶, co potęguje presję na różnorodność biologiczną poza Europą.

Od momentu uruchomienia strategii poczyniono postępy w ustanawianiu ram polityki, udoskonalaniu bazy wiedzy i tworzeniu partnerstw. Inicjatywy te trzeba będzie przełożyć na konkretne działania na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, jeżeli zrównoważona poprawa w zakresie różnorodności biologicznej ma być widoczna w terenie. Postępy w realizacji przewodniego celu będą również

¹³ COM(2015) 219 final.

¹⁴ <http://www.eea.europa.eu/soer>.

¹⁵ <http://www.eea.europa.eu/soer-2015/europe/biodiversity>.

¹⁶ SEBI 023, EEA, 2015.

zależały od ustanowienia i osiągnięcia celów w obszarach polityki, na które strategia nie jest bezpośrednio ukierunkowana, mianowicie w obszarze klimatu, powietrza, substancji chemicznych, wody i ochrony gleb.

Istnieje mnóstwo dowodów potwierdzających znaczne wysiłki podjęte przez zainteresowane strony, które przełożyły się na pozytywne tendencje lokalne w zakresie różnorodności biologicznej. Przykłady takie są ważnym sygnałem, że odpowiednio ukierunkowane działanie w terenie może przynieść bardzo korzystne rezultaty. Stanowią one wzory wyznaczające kierunki wdrażania w drugiej części strategii.

- 2.1. Cel 1: Powstrzymanie pogarszania się stanu wszystkich gatunków i siedlisk objętych unijnym prawodawstwem w dziedzinie ochrony przyrody oraz osiągnięcie znaczącej i wymiernej poprawy ich stanu, tak aby w porównaniu z obecnymi ocenami do 2020 r. osiągnąć następujące wyniki: (i) zwiększenie o 100 % liczby ocen siedlisk oraz o 50 % liczby ocen gatunków przeprowadzonych na mocy dyrektywy siedliskowej wykazujących poprawę stanu ochrony; a także (ii) zwiększenie o 50 % liczby ocen gatunków przeprowadzonych na mocy dyrektywy ptasiej wykazujących bezpieczny lub lepszy stan ochrony.**

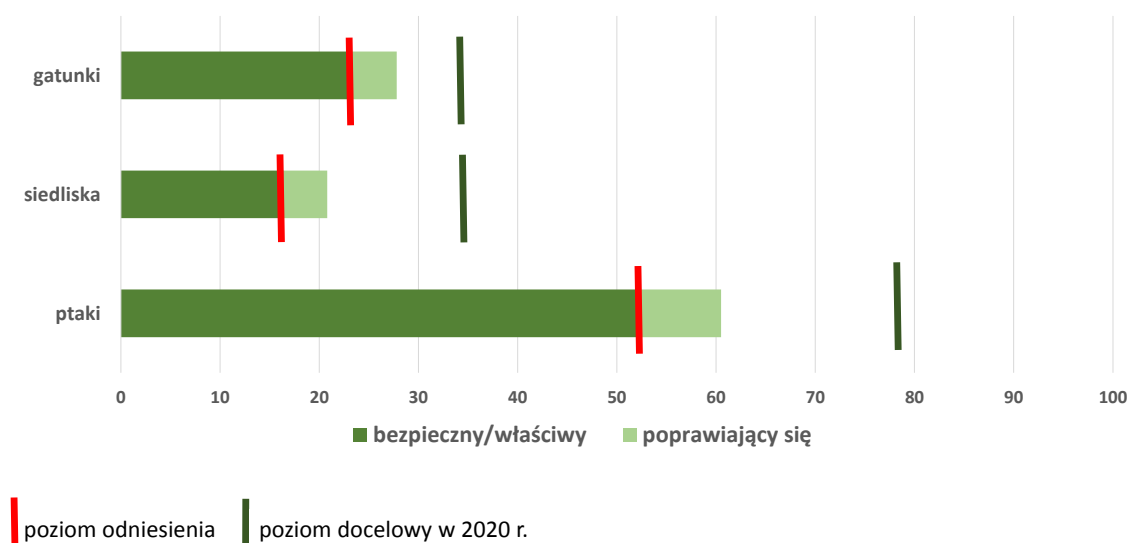
Z najnowszego sprawozdania w sprawie stanu środowiska naturalnego w UE¹⁷ wynika, że liczba gatunków i siedlisk o bezpiecznym/właściwym lub lepszym stanie ochrony nieznacznie wzrosła w stosunku do poziomu odniesienia z 2010 r. Wiele siedlisk i gatunków, które już wtedy wykazywały niewłaściwy stan ochrony, pozostaje jednak w takim stanie, a stan niektórych z nich dalej się pogarsza. Chociaż od 2011 r. odnotowano liczne osiągnięcia w realizacji działań w ramach tego celu, najistotniejszymi wyzwaniami pozostają ukończenie sieci morskiej obszarów chronionych Natura 2000, zapewnienie skutecznego zarządzania obszarami Natura 2000 i zapewnienie niezbędnych środków finansowych na wsparcie sieci Natura 2000.



Postępy w realizacji celu, lecz w niewystarczającym tempie (konieczne są większe starania, aby osiągnąć cel w wyznaczonym terminie)

¹⁷ COM(2015) 219 final.

Rysunek 1 – Postępy w realizacji celu 1: odsetek stanu określonego jako bezpieczny/właściwy lub poprawiający się w odniesieniu do ptaków (dyrektywa ptasia) i w odniesieniu do siedlisk i gatunków o znaczeniu dla Wspólnoty (dyrektywa siedliskowa)



Źródło: EEA 2015 r.

Jak wskazano na rys. 1 powyżej, w stosunku do poziomu odniesienia z 2010 r. więcej gatunków i siedlisk objętych unijnym prawodawstwem w dziedzinie ochrony przyrody wykazuje bezpieczny/właściwy lub poprawiający się stan ochrony. W przypadku niektórych typowych gatunków, np. orła cesarskiego, nastąpiła odbudowa populacji wskutek zastosowania ukierunkowanych środków ochrony wspartych specjalnym finansowaniem. Stan wielu innych gatunków i siedlisk pozostaje jednak niewłaściwy i wykazuje tendencje spadkowe.

W dużej mierze ukończono tworzenie sieci Natura 2000 w odniesieniu do siedlisk lądowych i siedlisk w wodach śródlądowych, która pokrywa około 18 % powierzchni lądowych. Zasięg sieci morskiej wzrósł do 6 %, co wciąż pozostaje znacznie poniżej celu globalnego wynoszącego 10 %.

Państwa członkowskie opracowują i wdrażają plany działań na rzecz gatunków i plany zarządzania obszarami Natura 2000 w różnym tempie. W 2012 r. zaledwie w przypadku 58 % obszarów Natura 2000 istniały plany zarządzania lub prowadzono prace nad takimi planami¹⁸. Proces biogeograficzny Natura 2000 zachęcił państwa członkowskie do współpracy w zakresie zarządzania siedliskami i ich przywracania, dzięki czemu wzrosły możliwości finansowania na potrzeby obszarów Natura 2000¹⁹. Pełna ocena włączenia sieci Natura 2000 w nowe wieloletnie ramy finansowe będzie możliwa dopiero po zatwierdzeniu wszystkich programów.

Opracowano wytyczne dotyczące wykorzystania energii wiatrowej, rozwoju i pogłębiania portów, przemysłu wydobywczego, rolnictwa, akwakultury, lasów i infrastruktury energetycznej w kontekście obszarów Natura 2000²⁰.

Zorganizowano szkolenia dla sędziów i prokuratorów dotyczące egzekwowania kluczowych przepisów prawa z zakresu ochrony przyrody. Największą poprawę zaobserwowano w monitorowaniu

¹⁸ <http://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu>.

¹⁹ SEC(2011) 1573 final.

²⁰ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm.

i sprawozdawczości w zakresie danych dotyczących różnorodności biologicznej oraz w usprawnieniu wymogów związanych ze sprawozdawczością na podstawie obu dyrektyw dotyczących ochrony przyrody.

Uruchomienie platformy do komunikacji w ramach sieci Natura 2000, systemu corocznych nagród Natura 2000 i kampanii krajowych przyczyniło się do poprawy komunikacji i podniesienia świadomości.

W ramach programu sprawności i wydajności regulacyjnej (REFIT) Komisja przeprowadza kontrolę sprawności dyrektywy ptasiej i dyrektywy siedliskowej²¹. Będzie to kompleksowa i oparta na dowodach analiza tego, czy prawodawstwo i jego wdrażanie są proporcjonalne do ustanowionych celów i czy przynoszą zamierzone skutki. Wyniki zostaną przedstawione w pierwszej połowie 2016 r.

Niezbędny jest czas, aby pozytywne skutki wielu działań stały się widoczne, jednak oczywiste jest, że w okresie do 2020 r. niezbędne będzie znacznie więcej działań i inwestycji, aby ukończyć sieć Natura 2000 na obszarach morskich i osiągnąć globalny cel wynoszący 10 %, zapewnić efektywne zarządzanie wszystkimi obszarami Natura 2000 oraz stworzyć stosowne warunki finansowe i administracyjne pozwalające na wykorzystanie potencjału usług ekosystemowych na obszarach Natura 2000 i poza nimi.

2.2. Cel 2: Do 2020 r. ekosystemy i usługi ekosystemowe zostaną utrzymane i wzmocnione poprzez ustanowienie zielonej infrastruktury i odbudowę co najmniej 15 % zdegradowanych ekosystemów.

Poczyniono postępy w realizacji działań służących poprawie polityki i wiedzy w ramach tego celu, a w niektórych państwach członkowskich podjęto pewne działania służące przywróceniu ekosystemu. Nie powstrzymało to jednak jak dotąd tendencji polegającej na degradacji ekosystemów i usług ekosystemowych. Należy opracować i wdrożyć krajowe i regionalne ramy w celu promowania przywracania ekosystemów i zielonej infrastruktury. Pozostaje jeszcze wiele do zrobienia, aby powstrzymać utratę zwykłej różnorodności biologicznej poza obszarami sieci Natura 2000.



Postępy w realizacji celu, lecz w niewystarczającym tempie (konieczne są większe starania, aby osiągnąć cel w wyznaczonym terminie)

²¹ http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/index_en.htm.

Rysunek 2 – Tendencje w zakresie presji wywieranych na ekosystemy

Rodzaj ekosystemu	Zmiany siedliskowe	Zmiana klimatu	Eksploatacja	Inwazyjne gatunki obce	Zanieczyszczenia i wzbogacanie w substancje biogenne
Tereny miejskie	↗	↑	↗	↗	↑
Grunty uprawne	↗	↑	↗	↗	↑
Użytki zielone	↗	↑	↗	↗	↑
Teren zalesiony i las	↘	↑	→	→	↗
Obszary trawiaste, porośnięte krzewami i o ubogiej roślinności	→	↑	→	↗	↗
Tereny podmokłe	→	↑	→	↗	↘
Wody słodkie (rzeki i jeziora)	→	↑	→	↗	↘
Tereny morskie (wody przejściowe i morskie, połączone)*	↗	↑	↗	↗	↗

*Uwaga: wyniki dotyczące ekosystemu morskiego są wynikami wstępnymi.

Legenda:

Przewidywane przyszłe tendencje w zakresie presji			
↘	→	↗	↑
Spadkowa	Stoła	Wzrostowa	Bardzo szybki wzrost
Obserwowany dotychczasowy wpływ na różnorodność biologiczną			
Mały	Umiarkowany	Duży	Bardzo duży

Źródło: EEA 2015 r.²²

Ostatnio przeprowadzone analizy²³ potwierdzają, że w latach 2000–2010 występowała tendencja wzrostowa w przypadku niektórych usług zaopatrywania (np. produkcji drewna) oraz tendencja spadkowa w przypadku usług bezpośrednio związanych z różnorodnością biologiczną (np. zapylenia). Jak przedstawiono na rys. 2, niektóre najpoważniejsze presje na ekosystemy wykazują tendencję spadkową (np. depozycja atmosferyczna siarki); inne zagrożenia dla ekosystemów i usług ekosystemowych wciąż się utrzymują, a wiele z nich wykazuje tendencję wzrostową, spowalniając tym samym ogólne postępy w realizacji celu.

Komisja i państwa członkowskie podjęły istotne kroki, aby poprawić bazę wiedzy. Mapowanie i ocena ekosystemów i usług ekosystemowych, gdy zostanie ukończone docelowo do 2020 r., pozwoli publicznym decydentom i zainteresowanym stronom z prywatnego sektora na uwzględnienie w ich decyzjach dotyczących planowania wartości bogactwa ekosystemu UE i powiązanych z nim korzyści społeczno-gospodarczych. Sprawozdanie Wspólnego Centrum Badawczego zapewnia solidny punkt odniesienia, w stosunku do którego będą monitorowane postępy, przy czym pierwsza aktualizacja spodziewana jest w 2016 r.

²² Sprawozdanie techniczne EEA 6/2015.

²³ Sprawozdanie JRC z 2015 r., „Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services” (Mapowanie i ocena ekosystemów i usług ekosystemowych).

W strategii UE na rzecz zielonej infrastruktury²⁴ promuje się integrację rozwiązań w zakresie zielonej infrastruktury z innymi politykami i instrumentami finansowymi UE. Komisja opublikowała również badanie²⁵ w celu wsparcia państw członkowskich w nadaniu priorytetowego znaczenia przywracaniu zdegradowanych ekosystemów. Chociaż na poziomie krajowym i regionalnym nie ma wielu kompleksowych strategii przywracania, przywracanie często odbywa się w odpowiedzi na prawodawstwo unijne, np. na ramową dyrektywę wodną, dyrektywę ramową w sprawie strategii morskiej oraz dyrektywę ptasią i siedliskową.

W najbliższych latach trzeba będzie dołożyć większych starań, aby ukończyć i wdrożyć krajowe ramy w zakresie nadawania priorytetowego znaczenia przywracaniu ekosystemów. Dalsze inwestycje połączone z budowaniem zdolności i integracją zielonej infrastruktury z krajowymi i regionalnymi ramami planowania będą ważnymi czynnikami w utrzymywaniu i przywracaniu ekosystemów i usług ekosystemowych. Pozostaje jeszcze wiele do zrobienia, aby powstrzymać utratę zwykłej różnorodności biologicznej na 80 % terytorium UE znajdującego się poza obszarami sieci Natura 2000, co będzie wymagać rozważenia najodpowiedniejszego podejścia, aby nie doprowadzić to utraty netto bioróżnorodności i usług ekosystemowych.

2.3. Cel 3: Zwiększenie wkładu rolnictwa i leśnictwa w utrzymanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej.

2.3.1. Cel 3a – Rolnictwo: Do 2020 r. maksymalizacja obszarów rolnych obejmujących użytki zielone, grunty orne i plantacje trwałe, które są objęte środkami związanymi z różnorodnością biologiczną na mocy WPR, tak by zapewnić zachowanie różnorodności biologicznej i wymierną poprawę* stanu ochrony gatunków i siedlisk, które zależą od rolnictwa lub podlegają jego wpływowi, a także poprawę w zakresie świadczenia usług ekosystemowych w porównaniu z unijnym poziomem odniesienia z 2010 r., przyczyniając się w ten sposób do polepszenia zrównoważonego zarządzania.

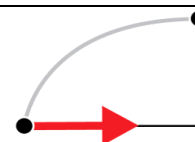
() Poprawa musi być mierzona w stosunku do wymiernych celów poprawy stanu ochrony gatunków i siedlisk o znaczeniu dla UE w ramach celu 1 i odbudowy zdegradowanych ekosystemów w ramach celu 2.*

²⁴ COM(2013) 249 final.

²⁵ <http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/2020/RPF.pdf>.

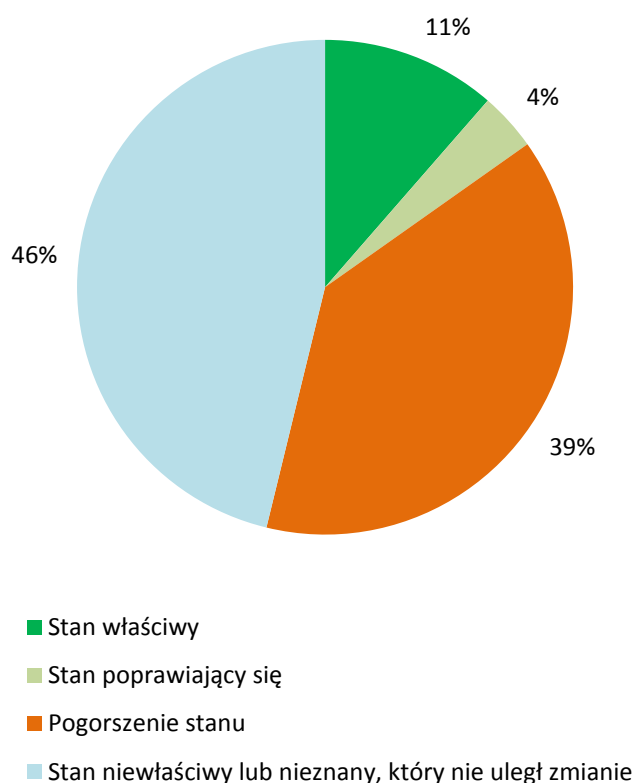
Ciągle pogarszanie się stanu gatunków i siedlisk o unijnym znaczeniu związanych z rolnictwem wskazuje na konieczność dołożenia większych starań w celu zachowania i wzmocnienia różnorodności biologicznej na tych obszarach. Istotną rolę w tym procesie ma odegrania wspólna polityka rolna (WPR) w połączeniu z poszczególnymi politykami środowiskowymi²⁶.

W ramach reformy WPR na lata 2014–2020 przewidziano szereg instrumentów, które mogą przyczynić się do wsparcia różnorodności biologicznej. Jeśli cel ten ma zostać osiągnięty, możliwości te muszą zostać teraz wykorzystane przez państwa członkowskie na odpowiednią skalę. Lokalne przykłady stanowią dowód na skuteczne zrównoważone praktyki rolnicze. Wdrożenie tych przykładów na szerszą skalę mogłoby sprawić, że UE powróci na właściwe tory pozwalające na osiągnięcie tego celu do 2020 r.



Brak wyraźnych ogólnych postępów (konieczne są o wiele większe starania, aby osiągnąć cel w wyznaczonym terminie)

Rysunek 3 – Zmiany (lata 2007–2012 w stosunku do lat 2001–2006) stanu ochrony w przypadku siedlisk o znaczeniu dla Wspólnoty, związanych z ekosystemami rolniczymi (użytki zielone i grunty uprawne)



Źródło: EEA 2015 r.

W sprawozdaniu pt. „Środowisko Europy 2015 – Stan i prognozy: synteza” wskazano intensyfikację praktyk rolniczych i porzucanie gruntów, jak również niekontrolowane rozrastanie się miast i szarą infrastrukturę jako kluczowe presje na różnorodność biologiczną. W sprawozdaniu w sprawie stanu

²⁶ Wiele polityk i tekstów prawnych UE wpływa (bezpośrednio i pośrednio) na stan różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich. Cel 3a jest ukierunkowany na wkład we wspólną politykę rolną.

środowiska naturalnego w Unii Europejskiej z 2015 r. również wskazano na rolnictwo i zmiany warunków naturalnych będące skutkiem działalności człowieka jako wywierające największą presję na ekosystemy lądowe w latach 2007–2012, przy czym za 20 % presji odpowiadało samo rolnictwo. Jak wskazano na rys. 3, od momentu ostatniego okresu sprawozdawczego nie nastąpiła żadna wymierna poprawa stanu większości gatunków i siedlisk związanych z rolnictwem objętych unijnym prawodawstwem w dziedzinie ochrony przyrody. Na użytkach zielonych i terenach podmokłych występuje największy odsetek siedlisk wykazujących „niewłaściwy – zły” lub „pogarszający się” stan. Chociaż populacje gatunków pospolitych ptaków zaczęły się od 2010 r. stabilizować, populacje ptaków krajobrazu rolniczego ciągle się zmniejszają. Usługi zapylania wykazują gwałtowną tendencję spadkową²⁷ w związku z licznymi czynnikami wywierającymi presję na dzikie pszczoły²⁸. Populacja motyli łąkowych gwałtownie maleje i nie ma żadnych znaków świadczących o poprawie sytuacji.

Chociaż ogólne tendencje są wciąż niepokojące, istnieje wiele przypadków poprawy sytuacji na szczeblu lokalnym będących bezpośrednim wynikiem dobrych praktyk rolniczych i środków w zakresie różnorodności biologicznej wdrożonych w ramach WPR, w szczególności w ramach działań rolnośrodowiskowych i na obszarach Natura 2000. Takie przykłady skutecznych działań stanowią istotny sygnał dotyczący możliwości osiągnięcia celu w zakresie różnorodności biologicznej do 2020 r., lecz konieczne byłoby rozszerzenie ich zasięgu, aby uzyskać wymierne rezultaty na szczeblu UE.

W ramach reformy na lata 2014–2020 przewidziano szereg instrumentów, które mogą przyczynić się do wsparcia różnorodności biologicznej. Zasada wzajemnej zgodności stanowi główny element wymogów i zobowiązań środowiskowych, które muszą wypełnić rolnicy. Płatności bezpośrednie stanowią wynagrodzenie za zapewnianie środowiskowych dóbr publicznych. Jedną z trzech praktyk w zakresie zazieleniania w ramach pierwszego filaru, czyli obszary proekologiczne, jest specjalnie ukierunkowana na różnorodność biologiczną. Ponadto w rozporządzeniu w sprawie rozwoju obszarów wiejskich²⁹ zapewniono krajowym i regionalnym organom szeroki wybór wariantów sprzyjających różnorodności biologicznej. Warianty te obejmują podpriorytet dotyczący przywracania, ochrony i wzmacniania ekosystemów, cel odnoszący się do rezultatów w zakresie różnorodności biologicznej w programach rozwoju obszarów wiejskich, mechanizmy współpracy między rolnikami i leśnikami oraz większą koncentrację na udzielaniu rolnikom porad dotyczących używania wody i pestycydów, lecz również dotyczących różnorodności biologicznej, w tym obowiązków wynikających z dyrektywy ptasiej i dyrektywy siedliskowej.

Zreformowana WPR zapewnia krajowym i regionalnym organom państw członkowskich elastyczność w decydowaniu o tym, jak i w jakim stopniu skorzystają one z tych możliwości. Programy rozwoju obszarów wiejskich państw członkowskich i ich wybory związane z obszarami proekologicznymi będą starannie monitorowane i oceniane w odniesieniu do ochrony różnorodności biologicznej. Jak wynika z programów rozwoju obszarów wiejskich przyjętych w momencie kończenia prac nad niniejszym sprawozdaniem, 19,1 %³⁰ wszystkich gruntów rolnych jest objęte umowami o zarządzanie, które wspierają różnorodność biologiczną lub krajobrazy, przy czym istnieją duże rozbieżności między poszczególnymi państwami członkowskimi i regionami. Zrozumienie powodów rozbieżności

²⁷ Sprawozdanie JRC z 2015 r., „Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services” (Mapowanie i ocena ekosystemów i usług ekosystemowych).

²⁸ Europejska czerwona lista dzikich pszczoł (2015) (ang. *European Red List of Wild Bees*).

²⁹ Rozporządzenie (UE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1305/2013.

³⁰ 73 programy rozwoju obszarów wiejskich (ze 118 łącznie) przyjęte do 23.08.2015 r. obejmują trzy czwarte budżetu i trzy czwarte powierzchni użytków rolnych.

w wykorzystaniu możliwości przez państwa członkowskie będzie kluczowe dla dalszych postępów w realizacji celu wyznaczonego do 2020 r.

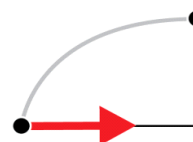
2.3.2. Cel 3b – Lasy: Do 2020 r. przyjęcie planów urządzenia lasu lub równoważnych instrumentów, zgodnie ze zrównoważoną gospodarką leśną w odniesieniu do wszystkich lasów państwowych i gospodarstw leśnych powyżej określonego rozmiaru (określonych przez państwa członkowskie lub regiony i wymienionych w ich programach rozwoju obszarów wiejskich), które otrzymują finansowanie w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich UE, tak by zapewnić wymierną poprawę* stanu ochrony gatunków i siedlisk, które zależą od leśnictwa lub podlegają jego wpływowi, a także poprawę w zakresie świadczenia usług ekosystemowych w porównaniu z unijnym poziomem odniesienia z 2010 r.**

(*) Poprawa musi być mierzona w stosunku do wymiernych celów poprawy stanu ochrony gatunków i siedlisk o znaczeniu dla UE w ramach celu 1 i odbudowy zdegradowanych ekosystemów w ramach celu 2.

(**) W odniesieniu do mniejszych gospodarstw leśnych państwa członkowskie mogą wprowadzić dodatkowe zachęty na rzecz przyjmowania planów urządzenia lasu lub równoważnych instrumentów zgodnych z SFM.

Powierzchnia obszarów leśnych w UE wzrosła w porównaniu z poziomem odniesienia w zakresie różnorodności biologicznej w UE z 2010 r. Stan ochrony siedlisk i gatunków leśnych objętych prawodawstwem UE w dziedzinie ochrony środowiska nie wykazuje jednak istotnych oznak poprawy. Dane na szczeblu UE dotyczące stanu siedlisk leśnych poza obszarami sieci Natura 2000 są ograniczone.

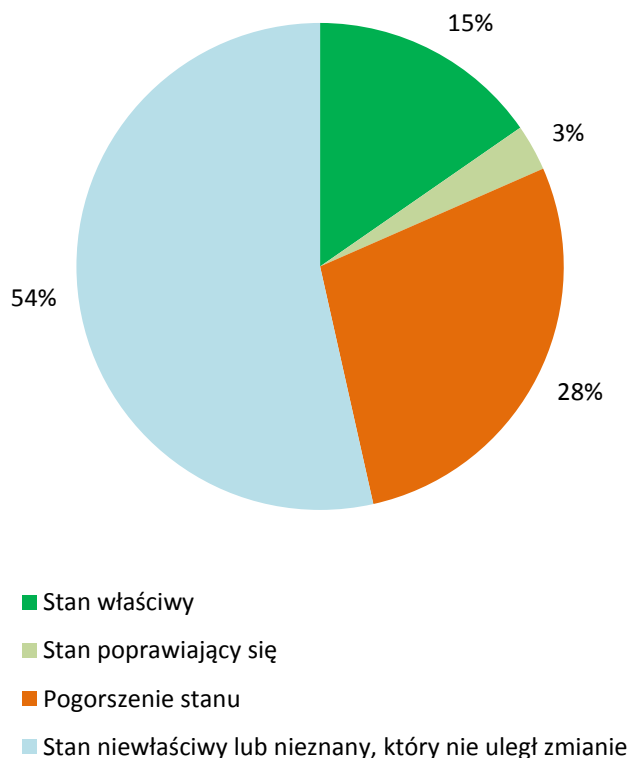
Plany urządzenia lasu lub równoważne instrumenty mogą odegrać istotną pozytywną rolę w osiągnięciu celu, ich potencjał pozostaje jednak w dużej mierze niewykorzystany.



Brak wyraźnych ogólnych postępów (konieczne są o wiele większe starania, aby osiągnąć cel w wyznaczonym terminie)

Liczba przypadków stanu ochrony siedlisk leśnych o znaczeniu europejskim ocenionego jako właściwy spadła z blisko 17 % do około 15 % w ostatniej ocenie. Zdecydowana większość ocen pozostaje niewłaściwa (80 %), wyniki różnią się jednak znacznie w poszczególnych europejskich regionach biogeograficznych, przy czym najwyższy odsetek właściwych ocen odnotowano w regionie śródziemnomorskim.

Rysunek 4 – Zmiana (lata 2007–2012 w stosunku do lat 2001–2006) stanu ochrony w przypadku siedlisk o znaczeniu dla Wspólnoty, związanych z ekosystemem terenu zalesionego i leśnym w UE-27³¹



Źródło: EEA 2015 r.

W nowej strategii leśnej UE³² podkreśla się gospodarczą, społeczną i środowiskową wagę europejskich ekosystemów leśnych oraz ustanawia zasady przewodnie w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej, zasobooszczędności i globalnej odpowiedzialności za lasy. Komisja opracowuje również kryteria i wskaźniki zrównoważonej gospodarki leśnej. Zabezpieczenie odpowiedniego finansowania działań sprzyjających różnorodności biologicznej na obszarach leśnych nadal stanowi wyzwanie. W latach 2007–2013 w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich przeznaczono na lasy kwotę 5,4 mld EUR, tymczasem roczny koszt zarządzania siecią Natura 2000 (z której ponad połowa to tereny leśne) wynosi około 5,8 mld EUR.

Plany urządzenia lasu lub równoważne instrumenty mogłyby odegrać kluczową rolę w osiągnięciu celu 3B, w tym w przypadku lasów prywatnych. Ogółem duża część lasów w UE objęta jest jakąś formą planu zarządzania, niemniej w dalszym ciągu występują znaczne rozbieżności między państwami członkowskimi. Niektóre działania wskazane w unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej są wykorzystywane w ograniczonym stopniu. Poprawa jakości informacji na szczeblu UE dotyczących stanu lasów pozwoli na bardziej precyzyjną ocenę sytuacji i na opracowanie odpowiednich reakcji politycznych umożliwiających osiągnięcie celu.

³¹ Wykres ten odnosi się do UE-27, gdyż dotyczy okresu przed przystąpieniem Chorwacji do UE.

³² COM(2013) 659 final.

2.4. Cel 4: Osiągnięcie maksymalnego podtrzymywalnego połowu (MSY) do roku 2015 r.* Osiągnięcie struktury wiekowej i składu wielkościowego populacji świadczących o dobrym zdrowiu stada poprzez zarządzanie rybołówstwem, bez znaczącego negatywnego wpływu na inne stada, gatunki i ekosystemy, wspierając osiągnięcie dobrego stanu środowiska do 2020 r., zgodnie z wymogami dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej.

** Zreformowana wspólna polityka rybołówstwa (WPRyb), która weszła w życie w 2014 r., ma na celu zapewnienie poziomu eksploatacji maksymalnego podtrzymywalnego połowu w odniesieniu do wszystkich stad w miarę możliwości do 2015 r., najpóźniej zaś do 2020 r.*

Poczyniono znaczne postępy w określaniu ram polityki na rzecz zrównoważonego rybołówstwa w ramach zreformowanej wspólnej polityki rybołówstwa w UE oraz osiągnięcia dobrego stanu środowiska w ramach dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej. Komisja promuje poprawę w zakresie zarządzania zasobami morskimi. Wdrażanie polityki jest jednak zróżnicowane w całej UE i do głównych wyzwań wciąż należy zapewnienie realizacji celów zgodnie z harmonogramem. W 2013 r. niewiele ponad 50 % stad ocenianych pod kątem maksymalnego podtrzymywalnego połowu poławiano w sposób zrównoważony.

W wyniku szeregu presji populacja morskich gatunków i ekosystemy w morzach europejskich populacja ciągle zmniejszają się.



Postępy w realizacji celu, lecz w niewystarczającym tempie (konieczne są większe starania, aby osiągnąć cel w wyznaczonym terminie)

W zreformowanej wspólnej polityce rybołówstwa zapewniono solidne ramy polityczne na rzecz zrównoważonego rybołówstwa, których wdrażanie postępuje. W przypadku coraz większej liczby stad poławianych przemysłowo poziomy połowu są równe maksymalnemu podtrzymywalnemu połowowi lub zbliżają się do tej wartości. Warto zauważyć postępy odnotowane na wodach północnych, gdzie oceniana jest większość stad podlegających limitom połowowym (do 90 % w Morzu Bałtyckim), a większość z nich jest zarządzana z zastosowaniem maksymalnego podtrzymywalnego połowu. Na obszarze Morza Śródziemnego i Morza Czarnego mniej niż 10 % wyładunków pochodzi z ocenianych stad, zaś około 90 % ocenianych stad jest nadmiernie eksploatowanych³³.

Znacznie zmniejszyła się śmiertelność ryb w przypadku wielu stad w Morzu Bałtyckim i w obszarze Morza Północnego³⁴. Stanowi to dowód na pozytywną odpowiedź na wdrażanie długoterminowych planów zarządzania i praktyk w zakresie rybołówstwa z uwzględnieniem celu maksymalnego podtrzymywalnego połowu.

Morska różnorodność biologiczna w regionalnych morzach Europy wciąż spada. Zgromadzenie dobrej jakości wiarygodnych i kompleksowych danych dotyczących środowiska morskiego stanowi samo w

³³ COM(2015) 239 final.

³⁴ JRC (2015) „Monitoring the performance of the common fisheries policy – STECF-15-04” (Monitorowanie wyników wspólnej polityki rybołówstwa – STECF-15-04).

sobie wyzwanie, gdyż 80 % gatunków i siedlisk podlegających dyrektywie ramowej w sprawie strategii morskiej sklasyfikowano jako nieznane (pozytywny wyjątek stanowią stada ryb poławianych przemysłowo). Zaledwie w przypadku 4 % siedlisk udokumentowano dobry stan środowiska. Zmiana klimatu i zakwaszenie potęgują negatywne skutki związane z przełowieniem, zanieczyszczeniem i odpadami morskimi, niszczeniem siedlisk i inwazyjnymi gatunkami obcymi³⁵.

W celu wsparcia ograniczenia negatywnego wpływu połowów na gatunki i ekosystemy niebędące przedmiotem zwalczania w ramach nowej wspólnej polityki rybołówstwa dąży się do wyeliminowania odrzutów poprzez stopniowe wprowadzanie obowiązku wyładunku do 2019 r.. Będzie to wymagało wzmocnionego monitorowania na poziomie państw członkowskich, aby doprowadzić do stosowania jaśniejszych, bardziej selektywnych i unikających przyłowów praktyk, jak również dokładniejszych danych na temat przyłowów.

Ciągle starania podejmowane na poziomie krajowym na rzecz wdrożenia planów zarządzania oraz monitorowania egzekwowania przepisów, jak również ulepszone monitorowanie, rozbudowa bazy wiedzy i koordynacja informacji na temat morskiej różnorodności biologicznej będą miały kluczowe znaczenie dla rozwiązania kwestii presji na morską różnorodność biologiczną do 2020 r. Kluczowym zadaniem będzie korzystanie ze zdobytego doświadczenia i rozszerzanie sieci badań.

2.5. Cel 5: Do 2020 r. zidentyfikowanie i priorytetowe traktowanie inwazyjnych gatunków obcych i dróg ich przedostawania się, kontrola lub eliminacja gatunków o znaczeniu priorytetowym, zarządzanie ich drogami przedostawania się w celu zapobiegania wprowadzaniu i osiedlaniu się nowych inwazyjnych gatunków obcych.

Inwazyjne gatunki obce szybko stają się coraz większym zagrożeniem dla różnorodności biologicznej. Rozporządzenie w sprawie inwazyjnych gatunków obcych³⁶ weszło w życie w 2015 r. Prowadzone są prace nad propozycją wykazu inwazyjnych gatunków obcych potencjalnie szkodliwych dla Unii. Jeżeli wykaz ten zostanie przyjęty do końca 2015 r., będzie można uznać, że UE realizuje działania przewidziane w ramach celu 5 zgodnie z planem.

Kolejnym kluczowym krokiem na drodze do osiągnięcia przedmiotowego celu będzie wdrożenie przez państwa członkowskie. Ratyfikacja konwencji o kontroli i zarządzaniu wodami balastowymi, która jest kluczowa dla rozwiązania kwestii morskich inwazyjnych gatunków obcych, jest opóźniona – dokonało jej zaledwie 7 państw członkowskich.



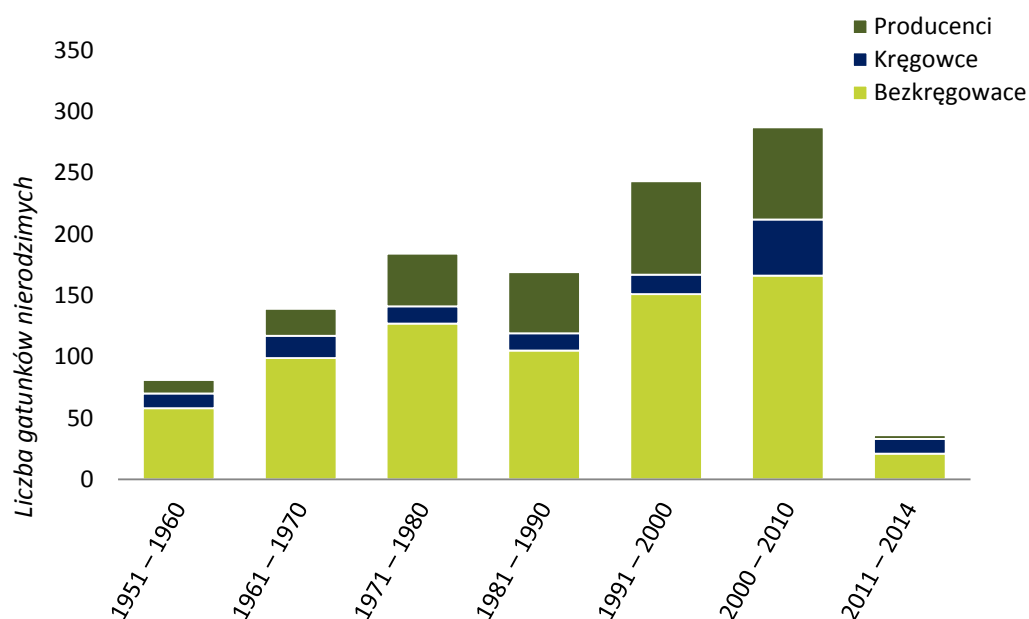
Realizacja celu zgodnie z planem (jeśli kierunek działań nie ulegnie zmianie, oczekujemy, że cel zostanie osiągnięty do 2020 r.

Obecnie w europejskim środowisku występuje ponad 11 000 gatunków obcych, z czego 10-15 % stwarza problemy. W morzach wokół Europy od 1950 r. wprowadzono ponad 80 % gatunków nierodzimych (zob. Figure 5).

³⁵ Sprawozdanie EEA nr 2/2015.

³⁶ Rozporządzenie (UE) nr 1143/2014.

Rysunek 5 — Wskaźnik wprowadzenia morskich gatunków nierodzimych³⁷



Uwaga: Na rysunku podano liczbę nowo wprowadzonych gatunków nierodzimych. Analiza dotyczy poziomu paneuropejskiego i dane podano dla każdego dziesięciolecia. Ostatni okres obejmuje tylko dane za lata 2011–2014

Źródło: EEA 2015 r.

W nowym rozporządzeniu w sprawie inwazyjnych gatunków obcych określono ramy zapobiegania wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków obcych w UE oraz zarządzania nimi. Trwają prace nad europejską siecią informacji o inwazyjnych gatunkach obcych³⁸ (ang. *European Alien Species Information Network*), która ma wesprzeć państwa członkowskie we wdrażaniu tych ram. Wraz z państwami członkowskimi prowadzone są prace nad ukończeniem pierwszego wykazu inwazyjnych gatunków obcych będących przedmiotem obaw Unii w oparciu o oceny ryzyka dotyczące gatunków, z uwzględnieniem potencjalnych zagrożeń gospodarczych. W ramach podejścia zapobiegawczego zostanie przeprowadzony przegląd, aby ustalić priorytety w zakresie przyszłych ocen ryzyka. Wnioski legislacyjne Komisji z 2013 r. dotyczące zdrowia roślin³⁹ i zwierząt⁴⁰ również mają na celu wsparcie ochrony różnorodności biologicznej.

Szybkie przyjęcie pierwszego wykazu inwazyjnych gatunków obcych będących przedmiotem obaw Unii oraz skuteczne wdrożenie przez państwa członkowskie będzie decydujące dla dalszych postępów w realizacji tego celu. Kluczowe będą postępy w realizacji powiązanych polityk, w szczególności ratyfikacja i egzekwowanie postanowień konwencji o kontroli i zarządzaniu wodami balastowymi oraz stosowanie systemu ochrony zdrowia zwierząt w odniesieniu do chorób dzikiej fauny.

³⁷ <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/trends-in-marine-alien-species-mas-2/assessment>.

³⁸ <http://easin.jrc.ec.europa.eu/>.

³⁹ COM(2013) 267.

⁴⁰ COM(2013) 260.

2.6. Cel 6: Do 2020 r. zwiększenie przez UE jej wkładu w powstrzymanie utraty światowej różnorodności biologicznej.

Jak dotąd UE pozostaje największym darczyńcą finansowym i poczyniła postępy w zwiększeniu zasobów na rzecz światowej różnorodności biologicznej. UE podjęła pierwsze kroki, aby ograniczyć pośrednie czynniki powodujące utratę różnorodności biologicznej w skali globalnej, w tym handel gatunkami dzikiej fauny i flory, oraz aby włączyć różnorodność biologiczną do unijnych umów handlowych. Postępy w ograniczaniu wpływu struktur konsumpcji UE na światową różnorodność biologiczną są jednak niewystarczające. Biorąc pod uwagę obecny kierunek działań, dotychczasowe starania mogą być niewystarczalne, aby przyczynić się do osiągnięcia celów z Aichi w wyznaczonych terminach⁴¹.



Postępy w realizacji celu, lecz w niewystarczającym tempie (konieczne są większe starania, aby osiągnąć cel w wyznaczonym terminie)

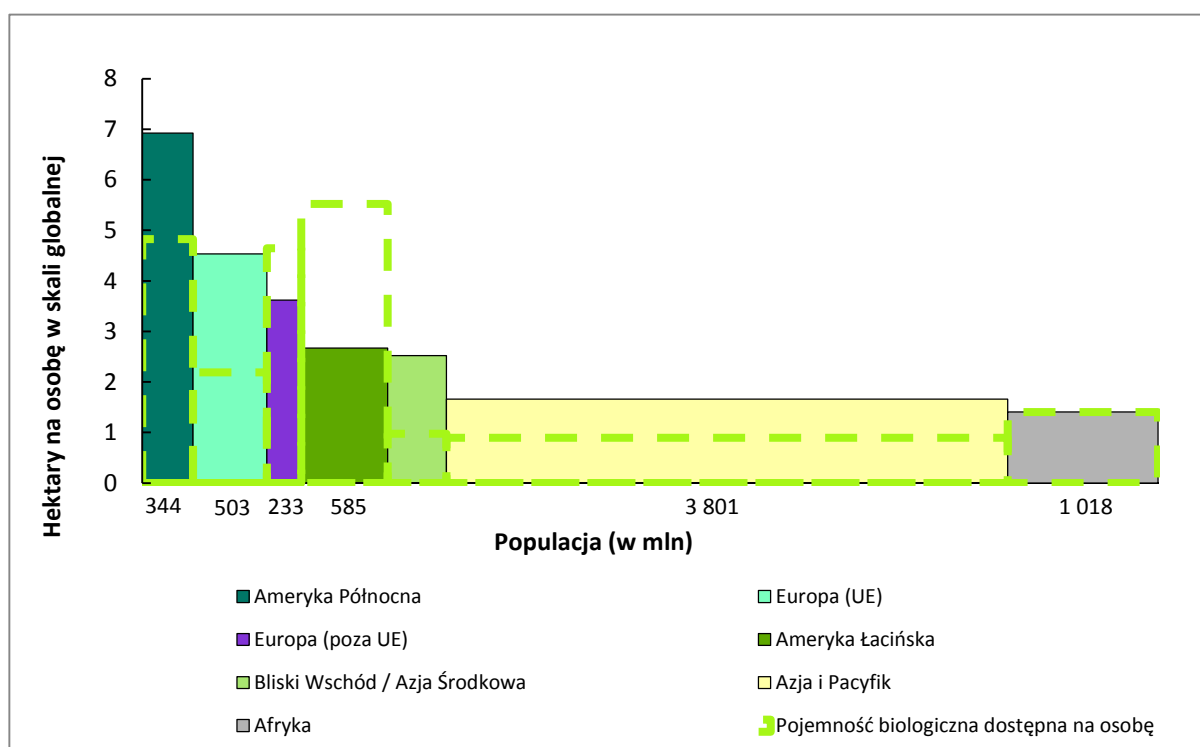
UE wnosi największy wkład w oficjalną pomoc rozwojową związaną z różnorodnością biologiczną i w latach 2006–2013 ponad dwukrotnie zwiększyła finansowanie.

W celu uregulowania dostępu do zasobów genetycznych i sprawiedliwego i równego podziału korzyści wynikających z ich wykorzystania UE ratyfikowała w 2014 r. protokół z Nagoi. Przyjęto nowe przepisy w celu uregulowania środków zgodności i trwają prace nad dodatkowym aktem wykonawczym.

Celem unijnego rozporządzenia z 2013 r. w sprawie drewna jest zatrzymanie obiegu nielegalnie pozyskiwanego drewna na rynku UE. Plan UE na rzecz egzekwowania prawa, zarządzania i handlu w dziedzinie leśnictwa wspiera handel legalnie pozyskiwanym drewnem. Konsumenci są coraz bardziej zainteresowani produktami z lasów zarządzanych w sposób zrównoważony. Poczyniono również pewne postępy w odniesieniu do oleju palmowego, ale podjęto zbyt mało działań dotyczących innych towarów i ślad UE-28 ponad dwukrotnie przekracza jej biologiczny potencjał.

⁴¹ CBD, Perspektywy różnorodności biologicznej na świecie 4 (ang. *Global Biodiversity Outlook*).

Rysunek 6 – Ślad ekologiczny w poszczególnych regionach świata



Źródło: EEA (SEBI)⁴²

Wszystkie zawarte ostatnio umowy o wolnym handlu UE zawierają postanowienia dotyczące realizacji wielostronnych umów środowiskowych. UE wspiera również globalne wysiłki na rzecz zwalczania nielegalnego handlu gatunkami dzikiej fauny i flory⁴³ obejmujące promowanie postępów w kierunku przyjęcia kompleksowej rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie zwalczania nielegalnego handlu gatunkami dzikiej fauny i flory. W dniu 8 lipca 2015 r. UE oficjalnie stała się stroną Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem.

Działania w zakresie unijnej współpracy na rzecz rozwoju, która sprzyja różnorodności biologicznej, zostały włączone w główny nurt działań związanych ze środowiskiem i zmianą klimatu. Obowiązkowe badania środowiskowe w odniesieniu do każdego nowego działania w zakresie współpracy na rzecz rozwoju uwzględniają potencjalny wpływ na obszary chronione lub obszary znajdujące się w trudnym położeniu, wprowadzanie gatunków obcych, a także stosowanie nawozów, pestycydów lub innych substancji chemicznych. Przy programowaniu zwrócono szczególną uwagę na potencjał w zakresie ochrony i poprawy różnorodności biologicznej.

UE i jej państwa członkowskie odgrywają aktywną rolę w kształtowaniu globalnego programu dotyczącego zrównoważonego rozwoju do 2030 r.. Realizacja tych zobowiązań w UE oraz wsparcie ich osiągnięcia na skalę światową przyczynią się do osiągnięcia postępów w realizacji tego celu. Osiągnięcie międzynarodowego celu polegającego na podwojeniu do 2015 r. przepływów finansowania związanego z różnorodnością biologiczną do krajów rozwijających się i utrzymanie ich

⁴² <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/ecological-footprint-of-european-countries/ecological-footprint-of-european-countries-2>.

⁴³ COM(2014) 64 final.

do 2020 r., a także zwiększenie skuteczności finansowania, będzie wymagało trwałego zaangażowania, lepszego określenia priorytetów i koordynacji z innymi darczyńcami. Osiągnięcie celów UE będzie wymagało dalszych działań służących rozwiązaniu kwestii śladu ekologicznego UE oraz skutecznego wdrożenia ostatnio przyjętej polityki i przepisów, ze szczególnym uwzględnieniem zgodności z protokołem z Nagoi. Niezbędne są również dodatkowe wysiłki, aby wykonać postanowienia z zakresu różnorodności biologicznej zawarte w najnowszych umowach handlowych, aby w większym stopniu włączyć cele z zakresu różnorodności biologicznej do polityki handlowej UE, a także aby pobudzać inicjatywy na rzecz promowania zrównoważonego handlu.

3. ŚRODKI HORYZONTALNE

3.1. Finansowanie

Niedostateczne finansowanie stanowiło główny czynnik, który uniemożliwił osiągnięcie celu w zakresie różnorodności biologicznej na 2010 r. Aspekty różnorodności biologicznej włączono w różnym stopniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, w szczególności w ramach wspólnej polityki rolnej, funduszy polityki spójności oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego. Szczegółowa analiza przydziału środków na rzecz różnorodności biologicznej będzie możliwa dopiero po przyjęciu wszystkich programów rozwoju obszarów wiejskich i programów operacyjnych. Program LIFE pozostaje niewielkim, ale wysoce efektywnym źródłem finansowania na rzecz środowiska naturalnego i różnorodności biologicznej. W ramach tego programu będzie również udzielane wsparcie na rzecz innowacyjnego finansowania za pośrednictwem niedawno uruchomionego mechanizmu finansowego na rzecz kapitału naturalnego.

Komisja opracowała procedurę monitorowania wydatków związanych z różnorodnością biologiczną w ramach budżetu UE w celu dokładniejszego szacowania włączenia aspektu różnorodności biologicznej w programowanie⁴⁴. Opracowano również metodykę monitorowania wydatków z budżetu UE pod kątem zgodności z zasadami różnorodności biologicznej, aby zagwarantować, że wydatki nie mają negatywnych skutków i wspierają cele dotyczące różnorodności biologicznej.

Unijne instrumenty finansowania mają kluczowe znaczenie w wywiązywaniu się z międzynarodowych zobowiązań dotyczących różnorodności biologicznej, w szczególności za pośrednictwem Instrumentu Finansowania Współpracy na rzecz Rozwoju i Europejskiego Funduszu Rozwoju, a także w ramach Instrumentu Partnerstwa. Starania UE na rzecz zwiększenia wykorzystania środków pochodzących z tych zewnętrznych instrumentów są zapisane w inicjatywie przewodniej „Różnorodność biologiczna dla życia” (B4Life) wprowadzonej w 2014 r.

3.2. Partnerstwa

Poczyniono znaczne postępy w ustanawianiu partnerstw i angażowaniu zainteresowanych stron i społeczeństwa obywatelskiego. Ponownie uruchomiona unijna platforma biznesu i różnorodności biologicznej wspiera aktywne zaangażowanie przedsiębiorstw w realizację strategii. Działanie przygotowawcze w zakresie różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemu na europejskich terytoriach zamorskich (BEST) ułatwia przejście w kierunku szybkiego i łatwego dostępu do finansowania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i zrównoważonego korzystania z usług ekosystemowych. Unia Europejska wspiera również inicjatywę w zakresie ekonomiki ekosystemów i

⁴⁴ SEC(2015)240.

różnorodności biologicznej w ramach UE i w krajach rozwijających się, a także promuje synergie między Konwencją o różnorodności biologicznej a innymi konwencjami.

3.3. Wzmacnianie bazy wiedzy

Baza wiedzy i dowodów stanowiąca podstawę polityki UE w zakresie różnorodności biologicznej została ulepszona dzięki usprawnionej sprawozdawczości w ramach dyrektyw dotyczących ochrony przyrody oraz dzięki mapowaniu i ocenie ekosystemów i usług ekosystemowych, które uznano na szczelnie międzynarodowym za najbardziej zaawansowany regionalny program oceny w ramach Międzyrządowej Platformy w sprawie Różnorodności Biologicznej i Funkcjonowania Ekosystemów. Programy ramowe na rzecz badań naukowych i innowacji w połączeniu z innymi funduszami UE odgrywają istotną rolę w ocenie usług ekosystemowych. W ramach programu „Horyzont 2020” wspiera się zintegrowane oceny i działania na styku nauki i polityki z naciskiem na rozwiązania oparte na przyrodzie. Kolejnym źródłem wsparcia jest finansowanie w ramach polityki spójności na rzecz badań naukowych i innowacji. Pozostają jednak poważne luki w danych i w wiedzy dotyczące przede wszystkim środowiska morskiego, oceny stanu zdrowia ekosystemów i powiązań z usługami ekosystemowymi i odpornością ekosystemów. Priorytetem w odniesieniu do pozostałej części okresu wdrażania jest włączenie danych pochodzących z monitorowania i sprawozdawczości z zakresu różnorodności biologicznej do odpowiednich przepisów UE (takich jak polityka rolna, polityka rybołówstwa i polityka regionalna) oraz otwarty dostęp do tych danych. Zewnętrzne instrumenty UE doprowadziły do stworzenia regionalnych obserwatoriów w państwach Afryki, Karaibów i Pacyfiku w celu lepszego informowania decydentów odpowiedzialnych za zarządzanie zasobami naturalnymi.

4. WNIOSKI

Przegląd śródkresowy polegający na ocenie postępów poczynionych w ramach unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej pokazuje, że cele z zakresu różnorodności biologicznej na 2020 r. można osiągnąć jedynie pod warunkiem podjęcia znacznie odważniejszych i ambitniejszych działań w zakresie realizacji i egzekwowania. Przy obecnym wskaźniku realizacji utrata różnorodności biologicznej i degradacja usług ekosystemowych będzie utrzymywała się na takim samym poziomie w UE i na całym świecie i będzie miała poważny wpływ na zdolność różnorodności biologicznej do zaspokajania potrzeb człowieka w przyszłości.

Poczyniono postępy w ustanawianiu istotnych ram polityki: nowa wspólna polityka rybołówstwa, rozporządzenie w sprawie inwazyjnych gatunków obcych i rozporządzenie w sprawie drewna oraz wprowadzenie postanowień z zakresu różnorodności biologicznej do dwustronnych umów handlowych to tylko niektóre z przykładów. Zreformowana WPR zapewnia możliwości uwzględnienia w większym stopniu kwestii różnorodności biologicznej, ale decydujące znaczenie dla powodzenia tego działania będzie miał zakres wykorzystania tych możliwości przez państwa członkowskie. Komisja popiera i uzupełnia wysiłki podejmowane przez państwa członkowskie, władze regionalne i lokalne oraz zainteresowane strony w zakresie egzekwowania przepisów dotyczących ochrony środowiska, wypełniając luki w polityce, zapewniając wytyczne i finansowanie, promując partnerstwa i wspierając badania naukowe i wymianę najlepszych praktyk. Istnieją liczne pozytywne przykłady, które mogą posłużyć jako wzór do naśladowania pozwalający na czynienie postępów w realizacji celów UE z zakresu różnorodności biologicznej w pozostałym okresie do 2020 r.

Istnieje pilna potrzeba zintensyfikowania wdrażania środków w zakresie wszystkich celów i zagwarantowanie pełnego wdrożenia zasad zawartych w ramach politycznych w praktyce. Osiągnięcie celów w zakresie różnorodności biologicznej na 2020 r. będzie wymagało silnych partnerstw oraz

pełnego zaangażowania i wysiłków ze strony najważniejszych podmiotów na wszystkich szczeblach, w szczególności w zakresie ukończenia tworzenia sieci Natura 2000 w środowisku morskim, zapewnienia skutecznego zarządzania obszarami Natura 2000, wdrożenia rozporządzenia w sprawie inwazyjnych gatunków obcych, a także rozważenia najlepszego podejścia do uznania wartości naszego kapitału naturalnego w całej UE.

Osiągnięcie tego celu wymaga również **skuteczniejszej integracji** z szeregiem polityk poprzez określenie spójnych priorytetów popartych odpowiednim finansowaniem – w szczególności w sektorach **rolnictwa i leśnictwa**, które łącznie odpowiadają za około 80 % wykorzystania gruntów w UE, jak również w sektorach **obszarów morskich/rybołówstwa** i rozwoju regionalnego. Instrumenty finansowe UE mogą pomóc w tym procesie. Osiągnięcie celów różnorodności biologicznej przyczyni się również do wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, bezpieczeństwa żywnościowego i wodnego oraz do jakości życia, jak również do realizacji celów zrównoważonego rozwoju na świecie i w UE.